

محمد فتحي
کارشناس مسائل بین الملل

طالبانی، کردها و مشکل همسایگان

حقیقت ایجاد شکاف در میان ملت عراق است که می‌خواهد حکومتی فاقد تبعیض و نابرابری در این کشور استقرار یابد.

آنچه در عراق روی داده تاثیر به سزایی بر روند تحولات منطقه داشته و می‌تواند سبب بروز تغییراتی در کشورهای هم‌جوار شود. به همین دلیل برخی از کشورهای همسایه عراق دست به واکنش‌های مختلفی زده و سعی کردند روند تحولات در این کشور را کند کرده و یا آن را از مسیر خود خارج سازند که در این رابطه می‌توان به جوسازی‌های ترکیه، اقدامات مداخله‌گرانه سوریه و یا سایر تحریکات اشاره کرد که در زمان طغیان مقتدا صدر شاهد بودیم. اما ب وجود تمامی دخالت‌ها و تحریکات که مشکلاتی برای عراقی‌ها به وجود آورده، این ملت دست از تلاش بر نداشته و روند تحولات را متوقف نکرده است. حضور گسترده مردم در پای صندوق‌های رای در زمان برگزاری انتخابات پاسخی قاطع به تمامی جوسازی‌های رسانه‌ای بود که سعی داشت چهره‌ای غیر واقعی از عراق به نمایش گذارده و چنین وانمود سازد که مردم این کشور مخالف تحولات و رویدادها هستند.

یکی از گروه‌ها و اقوامی که نقش به سزایی بر تحولات عراق ایفا کرده و در مقطع کنونی نیز جایگاه خاصی در نظام فدرالی این کشور به دست آورده کرده‌ها هستند در این رابطه می‌توان به ریاست

و اقلیت بر اکثریت حکومت می‌کرد. از جمله شاخص‌ترین ویژگی‌ها و خصوصیات این دوره باید به طرد اکراد و شیعیان از قدرت اشاره کرد. البته ممکن است تک‌وتوک شیعه و یا کردی را در حاکمیت مشاهده کرد نظیر سعدون حمادی ولی این افراد در اقلیت کامل به سر می‌بردند.

کسانی هم که امروزه دست به سلاح برده و علیه مردم و دولت جدید عراق می‌جنگند در حقیقت طرفدار حاکمیت پیشین بوده و از این که این کشور دارای دولتی فراگیر و فدرالی شده عصبانی هستند و تصور می‌کنند که با این اقدامات قادرند دوران ناگوار پیشین را مجدداً باز گردانند.

عراق از ۳ گروه بزرگ قومی و مذهبی تشکیل شده که شامل کردها، شیعیان و اهل سنت می‌شود. هر چند در این کشور اقلیت‌های دیگری نظیر ترکمن‌ها، آسوریان و حتی یهودیان نیز زندگی می‌کنند ولی گروه‌های غالب همان کردها، شیعیان و اهل سنت هستند. اگر چه گفته می‌شود در دوران بعضی‌ها قدرت دست سنی‌ها بوده ولی این مساله صحت ندارد زیرا در آن زمان کسانی که وابسته به حزب بعث و منطقه تک‌ریت بودند در حاکمیت نقش داشتند و چه بسیار از اهل سنت که همان زمان در زندان‌ها اسیر بودند و یا در مبارزه با بعضی‌ها جان باختند.

هدف از بیان این مساله و یا بزرگ‌نمایی آن توسط گروه زرقاوی و تروریست‌های القاعده در

روی کار آمدن کابینه جعفری در عراق یک گام اساسی در جهت استقرار نظام فدرالی در این کشور بود. ولی آنچه در این راستا اهمیت داشته و افکار عمومی منطقه خلیج فارس را به خود جلب کرده انتخاب جلال طالبانی به عنوان اولین رییس جمهوری عراق است.

آنچه قبل از کابینه جعفری در عراق شاهد بودیم حالت موقت و غیر رسمی داشت اما از این پس این کشور دارای پارلمان و حکومتی گردیده که می‌تواند و قادر است برای منافع مردم عراق تصمیم‌گیری کرده و این کشور را به سوی صلح و آرامش همراه با رفاه و شکوفایی سیاسی و اقتصادی رهنمون سازد.

عراق از سال ۱۹۲۱ که پس از تجزیه امپراتوری عثمانی به صورت یک کشور در آمد تاکنون هیچ‌گاه دارای حکومتی فراگیر نبوده است. این کشور در سال‌های ۱۹۵۸، ۱۹۶۳، ۱۹۶۶ و ۱۹۶۸ با کودتاهای نظامیان دچار تغییراتی شد ولی در این تغییرات مردم نقشی نداشتند و نظامیان خود تصمیم می‌گرفتند و به اجرا در می‌آوردند.

با روی کار آمدن صدام حسین که پس از برکناری احمد حسن البکر صورت گرفت و ۲ جنگ ویرانگر را به مردم عراق تحمیل کرد اوضاع به مراتب وخیم‌تر شده و هیات حاکمه که شامل بعضی‌ها می‌شد کاملاً بریده از مردم حرکت می‌کرد در این دوره تبعیض و نابرابری به اوج خود رسیده

جمهوری جلال طالبانی رهبر اتحادیه میهنی کردستان اشاره کرد که می‌تواند برای این کشور مفید و مثر ثمر باشد زیرا طالبانی از تجربه و توان کافی برخوردار بوده و در حقیقت در کوره مبارزات آبدیده شده است.

کردهای عراقی از زمانی که کشوری به نام عراق ایجاد شد همواره تحت فشار قرار داشته و هیچ‌گاه به حقوق حقه خود دست نیافته بودند. به همین دلیل همواره اختلافی شدید میان کردها و دولت مرکزی عراق وجود داشته است. در این میان هر گروه و دولتی که روی کار می‌آمد ابتدا برای محکم کردن جای پای خود سعی می‌کرد رابطه مثبتی با کردها برقرار ساخته و خود را به آنها نزدیک سازد ولی پس از مدتی علیه آنها دست به سلاح برده و تلاش می‌کرد با زور سرنیزه کردها را وادار به تمکین و فرمانبرداری نماید. مبارزات طولانی ملا مصطفی بارزانی و فرزندانش به همراه جلال طالبانی و دیگر رهبران کرد در طول این

مطرح بوده و از سوی منابع مختلف نیز به آن دامن زده شده تا میان کردها با کشورهای همسایه و مردم عراق شکاف ایجاد کند شایعه تشکیل کردستان مستقل بوده که بارها از جانب رهبران کرد عراقی تکذیب شده است. این مساله نه تنها امروزه که کردها نقشی تعیین کننده در عراق دارند، رد شده بلکه قبلا نیز به دفعات طالبانی و بارزانی به نفی آن پرداخته بودند.

چند سال قبل در گفت‌وگویی که با جلال طالبانی در هتل هیلتون تهران داشتم در پاسخ به سوالی در این رابطه صراحتا اعلام کرد که کردها خواستار عراقی دموکراتیک هستند که در آن تبعیض و نابرابری وجود نداشته باشد.

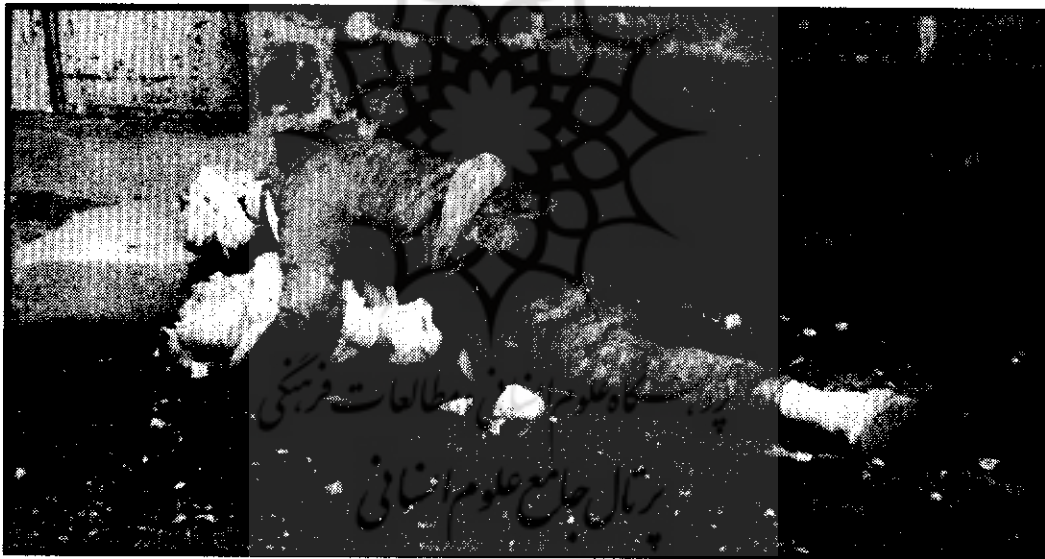
آنها هم چنین در مذاکرات و نشست‌هایی که قبل از سقوط رژیم بعث عراق با سایر گروه‌ها در لندن، تهران، بیروت و صلاح‌الدین داشتند همواره بر یک عراق دموکراتیک و فدرالی تاکید می‌کردند. به همین دلیل باید صراحتا اعلام کرد آنچه امروزه

کرد.

-دسته اول، کشورهایی که فاقد اقلیت کرد هستند و شامل کشورهای اردن، کویت و عربستان می‌شوند این کشورها از آن جا که متحد آمریکا هستند از تحولات این کشور حمایت و پشتیبانی می‌کنند.

-دسته دوم، کشورهایی که دارای اقلیت کرد هستند و از آنچه در کردستان عراق می‌گذرد چندان راضی و خشنود نیستند زیرا بیم آن را دارند که این تحولات بر کردهای ساکن این کشورها نیز تاثیر گذارده و اوضاع را در مناطق کردنشین دگرگون سازد. در میان همسایگان عراق ۳ کشور ایران، سوریه و ترکیه دارای اقلیت کرد هستند ولی بیش از همه ترکیه از وضعیت کنونی نگران بوده و سعی کرده ایران و سوریه را نیز با خود همراه سازد.

ترکیه برای تحت فشار قرار دادن کردهای عراقی به حمایت از اقلیت ترکمن که عمدتا در

سال‌ها نشانگر تضاد و ضدیت بین آنها و دولت‌های مرکزی بوده است.

حادثه بمباران شیمیایی حلبچه که به دستور صدام حسین صورت گرفت می‌تواند میزان ضدیت و مخالفت بغداد را با این گروه آشکار سازد ولی امروزه آنها به متحدانی قابل اطمینان و اتکا برای سایر گروه‌ها تبدیل شده و نشان داده‌اند که از دیسیپلین و نظم کافی برای پیشبرد اهداف مبارزاتی مردم برخوردارند.

یکی از مسایلی که همواره در باره کردها

در این کشور در حال شکل‌گیری است نتیجه توافقی‌هایی است که در نشست‌های مزبور شده است.

تاثیر کردهای عراقی بر همسایگان

تحولات عراق خصوصا آنچه در ارتباط با کردهای این کشور صورت گرفته با واکنش‌های متفاوتی از جانب کشورهای همسایه مواجه شده است.

همسایگان عراق را باید به ۲ دسته تقسیم

کرکوک ساکن هستند پرداخته است. در همین راستا روابط میان سران کرد عراقی با ترکیه و سوریه متلاطم بوده و در حقیقت شکرآب شده است.

البته کردهای ترکیه و سوریه نیز دولت‌های این کشورها را تحت فشار قرار داده و خواستار رفع محرومیت‌ها و محدودیت‌ها شده‌اند. در حالی که در دوران مبارزات کردهای عراقی با رژیم بعثی، ترکیه و سوریه از آنها حمایت کرده و به تقویت گروه‌های کرد می‌پرداختند.

در این رابطه صدها کرد سوریه در اعتراض به ادامه بازداشت و محاکمه کردها در برابر دادگاه امنیت ملی این کشور دست به تحصص می‌زنند. زیرا این دادگاه دست به محاکمه چند کرد زده بود که مقامات سوری اعلام کردند از هواداران حزب کارگران کرد ترکیه (پ.ک.ک) هستند. تحصن کنندگان در پلاکاردهایی که همراه داشتند خواهان لغو قانون ۴۰ ساله فوق‌العاده و برچینن دادگاه‌های امنیتی و نظامی بودند.

روابط دولت سوریه با کردها زمانی بحرانی شد که در پی تحولات عراق، کردهای این کشور در شهر "قومشلی" به شادی و سرور پرداختند. ولی نیروهای امنیتی با آنها درگیر شدند که طی آن تعدادی کشته و مجروح شدند.

بشار اسد رئیس جمهوری سوریه در فروردین سال گذشته با صدور فرمان عفو عمومی، تمامی کردهایی را که در پی حوادث شهر "قومشلی" بازداشت شده بودند آزاد کرد که در این ارتباط ۳۱۲ زندانی کرد آزاد شدند.

این عده در شرایطی محاکمه می‌شوند که عبدالله اوج‌الان رهبر زندانی کردهای ترکیه سال‌ها در سوریه زندگی کرده و از حمایت این کشور برخوردار بود. رابطه مطلوب سوریه با پ.ک.ک و عبدالله اوج‌الان سبب تنش میان آنکارا و دمشق گردیده و دو کشور را در آستانه جنگ قرار داد.

در همین حال دادگاه حقوق بشر اروپا از نحوه محاکمه عبدالله اوج‌الان رهبر کردهای مخالف ترکیه که در سال ۱۹۹۹ توسط ماموران امنیتی این کشور در کنیا بازداشت و پس از محاکمه به اتهام جنگ مسلحانه علیه دولت و دست داشتن در قتل هزاران نفر در جریان شورش مسلحانه کردها به اعدام محکوم شد انتقاد کرد. این دادگاه حضور یک قاضی نظامی را در جریان محاکمه اوج‌الان، عدم دسترسی متهم به پرونده خود، حبس قبل از آغاز محاکمه و صدور حکم اعدام را مغایر موازین قابل قبول قضایی دانسته بود.

آنچه عنوان شد بیانگر وضعیت کردها در دو کشور سوریه و ترکیه است. کردها که اصیل‌ترین نژاد ایرانی هستند در کشورهای ترکیه، سوریه، عراق، ایران و جمهوری آذربایجان زندگی می‌کنند در حالی که قبلاً آنها ساکن ایران بودند. ولی جنگ‌های طولانی ایران و عثمانی و در نهایت تجزیه این امپراتوری پس از جنگ اول جهانی که منجر به تشکیل کشورهای سوریه، ترکیه و عراق

کردها اصیل‌ترین نژاد ایرانی هستند که در پی جنگ‌های ایران و عثمانی از این کشور جدا شدند

باره آنها می‌توانم بگویم که تعدادشان ۴۵۵ هزار نفر از کل جمعیت ۷۵۰ تا ۸۰۰ هزار نفری است. تنها مانده بود که نماینده ترکیه برای نخستین بار در تاریخ کشف کند که کردها همان ترک‌ها هستند. تا پیش از این هیچ کس به این نکته پی نبرده بود. توافق کلی بر این است که کردها ایرانی نژادند. به زبان ایرانی صحبت می‌کنند. ریخت و قیافه آنها با ترک‌ها بسیار متفاوت است.

سوریه همواره یا سیاست مشت آهنین با کردها برخورد کرده و ترکیه نیز هیچ‌گاه هویت آنها را به رسمیت نشناخته و از کردها با عنوان ترک‌های کوهستانی نام برده است. لذا آنها باید در شرایط کنونی و با تو. جه به آنچه در عراق روی داده نسبت به تحریک کردها نگران باشند.

انجامید سبب پیدایش وضعیت کنونی شده است. در رابطه با وضعیت کردها سخنان لرد کرزن وزیر خارجه پیشین انگلیس در مذاکرات لوزان که به انعقاد قرارداد لوزان با دولت ترکیه در سال ۱۹۲۴ گردید حایز اهمیت است. او در اعتراض به سخنان عصمت پاشا نماینده ترک‌ها که مدعی بود کردها همان ترک‌ها هستند صراحتاً بر این مساله تأکید می‌کند که: "حال به موضع کردها می‌پردازم. در

مساله کردها را نمی‌توان موضوع جدیدی دانست که در سال‌های اخیر خلق شده باشد بلکه این مساله‌ای ریشه‌ای و طولانی است. کردها طبق قرارداد ۱۹۲۰ سور به آزادی‌هایی دست یافتند ولی در قرارداد لوزان این آزادی‌ها در پی توافق انگلیس و ترکیه از بین رفت و نادیده گرفته شد. از آن پس کردها تحت تأثیر سیاست‌های کشورهای قرار گرفتند که در آن زندگی می‌کردند.

زمانی توسط عراق علیه ایران و یا ترکیه تحریک می شدند و زمانی نیز سوریه از خوی استقلال طلبانه آنها علیه ترکیه بهره گرفته و پایگاه و امکانات در اختیارشان قرار می داد. در یک دوره هم شاه ایران به تسلیح آنها پرداخته و وادار به جنگ با رژیم بعث عراق می کرد در نهایت نیز پس از انعقاد قرارداد ۱۹۷۵ الجزیره به امید خنارهایشان کرد.

در این ارتباط نقل یک جمله از جلال طالبانی حایز اهمیت است. او سال ها قبل گفته بود: صدام، ایران، ترکیه و سوریه را از کردها می ترساند. وی با نفی تجزیه عراق و تشکیل دولت مستقل اعلام کرد: دیکتاتور عراق برای ترساندن همسایه ها از کردها به چنین شایعه ای دامن می زند. آنچه جلال طالبانی ۴ سال قبل بر زبان رانده امروزه نیز در تبلیغات ترکیه و سوریه به وضوح مشاهده می شود و این دو کشور هم با دامن زدن به این شایعات سعی دارند دخالت در امور داخلی عراق را توجیه کنند.

در این میان اگر چه وضعیت ایران نسبت به دو کشور مزبور متفاوت است اما برخی از مقامات نیز متأسفانه با انکار و دمشق همصدا شده و دست به تحرکاتی زده اند. در حالی که مقایسه آنچه در کردستان ایران می گذرد با اوضاع کردهای سوریه و ترکیه نشاندهنده این واقعیت است که کردها خود را در این دو کشور بیگانه می دانند اما ایران را سرزمین مادری خود دانسته و خواسته هایشان نیز در چارچوب حکومت موجود است. در اینجا نقل یک جمله از ملا مصطفی بارزانی حایز اهمیت است. او می گوید: هر جا کرد است آنجا ایران است.

کردستان مستقل

کشورهایی که دارای اقلیت کرد هستند همواره از شکل گیری یک کردستان مستقل هراسان بوده اند. اگر چه همان گونه که عنوان شد در قرارداد سور در سال ۱۹۲۰ آزادی هایی به کردهای ساکن امپراتوری عثمانی اعطا شده بود که در قرارداد لوزان نایده گرفته شد ولی همواره ۲ اندیشه در میان کردها وجود داشته است.

- یک دسته از کردها خواستار استقلال بودند ولی از آنجا که همواره کردها دارای اختلافاتی با

یکدیگر بودند نتوانستند به خواسته خود جامه عمل بپوشانند. در این رابطه "مهرداد ایزدی" در کتاب کردها می نویسد: کردها با ۲۶ میلیون جمعیت بزرگترین ملتی هستند که دولتی از خود ندارند. وی می افزاید: با توجه به موقعیت مکانی و جمعیت کردها، آنها همیشه بازبرگان مهمی در سیاست های خاورمیانه بوده اند. هم چنین "رابرت اولسون" معتقد است، ملی گرایی کرد که توسط شیخ سعید الگوگناری شد در قرن آینده (قرن کنونی) نیز تداوم خواهد یافت.

- دسته دیگر، همواره خواستار خودمختاری و کسب آزادی های مشروع در چارچوب حکومت ها بوده است. کردستان قرار بود بر اساس توافق نامه سایکس- پیکو که در سال ۱۹۱۶ میان انگلیس و فرانسه در باره سرزمین های امپراتوری عثمانی به امضا رسید به روسیه واگذار شود. آنها در لوزان تحت رهبری شیخ محمود خواستار خودمختاری تحت حکومت آتاتورک بودند. سخنان مقامات کرد در باره حکومت فدرالی عراق و خودمختاری به خوبی بیانگر دیدگاه های آنهاست. دکتر بیروت ابراهیم نماینده حزب دموکرات کردستان عراق در ایران می گفت: در مقطع

کنونی هیچ کشوری نسبت به شکل گیری کردستان مستقل نظر مثبتی ندارد و آرمان تشکیل کردستان واحد بدون در نظر گرفتن واقعیت ها فقط یک تبلیغ است. در این رابطه مسعود بارزانی نیز معتقد بود ما هرگز خواستار کشور مستقل کردستان نبوده ایم و بر اساس تجربیاتی که تاکنون کسب کرده ایم بهترین راه حل مشکل ما ایجاد نظام سیاسی فدرالی است.

پل ولفوویتر معاون وزیر دفاع آمریکا نیز بر این مساله تاکید داشته که واشنگتن از ایجاد یک کشور مستقل کردستان در شمال عراق پس از خلع

صدام حسین حمایت نمی کند. به عقیده وی ایجاد چنین کشوری منطقه را به بی ثباتی می کشاند. در نهایت باید به دیدگاه "هوشیار زبیری" وزیر خارجه عراق اشاره کرد که می گوید: هیچ طرح و نقشه مخفیانه ای برای تقسیم عراق وجود ندارد و سیاست هایی که در عراق اتخاذ می شود هیچ یک از کشورهای همجوار را تهدید نمی کند و هیچ یک از گروه های موجود در عراق قصد ضربه زدن به یکپارچگی و حاکمیت عراق را ندارند.

در پایان هم باید به این گفته جلال طالبانی اشاره کرد که اعلام کرد برای استقلال کردستان مبارزه نکرده ایم.

حال با توجه به آنچه عنوان شد این سوال پیش می آید که دخالت ترکیه، سوریه و برخی از همسایگان عراق در امور داخلی این کشور با چه اهدافی صورت می گیرد و به چه دلیل آنها سعی در بزرگ نمایی موقعیت و مساله کردها دارند؟ در حالی که موفقیت کردهای عراقی را باید تقدیر کرده و از سیاستی که طالبانی و بارزانی پیش گرفته اند پشتیبانی کرد.

شرکت خدمات مسافرتی

اطلس (عصه یاتا)

شماره ثبت: ۷۵۴۰ تاریخ تاسیس: ۱۳۳۹/۷/۲۶

بیش از چهاردهه سابقه خدمت

خیابان میرداماد، میدان مادر (محسنی)، خیابان شهید شاه نظری

پلاک ۴۱، صندوق پستی: ۱۹۹۱-۱۴۱۵۵

تلفن: ۲۲۲۱۰۲۶ - ۲۲۲۰۰۶۱ - ۲۲۷۰۰۶۲

فاکس: ۲۲۷۰۰۶۳